

УДК [336.76:330.5](477)

ГОНТА О. І.,
Інститут економіки, Чернігівський національний технологічний університет
ДУБИНА М. В.
Чернігівський національний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У межах статті розглянуто особливості впливу ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки, який запропоновано визначати через систематизацію його впливів за такими ознаками: впливи позитивного та негативного характеру, впливи на розвиток окремих економічних суб'єктів. Також у статті досліджено роль ринку фінансових послуг у забезпеченні належного рівня фінансової безпеки держави. Обґрунтовано роль та важливість зазначеного ринку в такому процесі, описано особливості його позитивного та негативного впливу на фінансову безпеку держави.

Ключові слова: фінансова послуга, ринок фінансових послуг, національна економіка, система, економічна система, фінансова криза.

GONTA O.
Institute of Economics, Chernihiv National University of Technology
DUBYNA M.
Chernihiv National University of Technology

PECULIARITIES OF THE INFLUENCE OF THE FINANCIAL SERVICES MARKET ON THE NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

Within the article peculiarities of the influence of the financial services market on the national economy development was investigated, which was suggested to be determined through systematization of its influence by such features: influence of positive and negative character, influences on the development of individual economic entities. As well the role of the financial services market in providing adequate level of the state financial security was studied. Role and importance of the mentioned market in such process was based, peculiarities of its positive and negative influence on the state financial security was described.

Key words: financial service, the financial services market, national economy, system, economic system, financial crisis.

Постановка проблеми. Ринок фінансових послуг на сьогодні займає важливе місце у розвитку суспільства. Важко уявити наше життя без реалізації фінансових послуг, що дозволяють здійснювати різні платежі за товари, послуги, обмінювати валюти, користуватися депозитними та кредитними продуктами і т.д. Фактично окреслений ринок на сьогодні пронизує всі сфери нашого суспільства і таким чином має потенціал щодо впливу на їх розвиток.

Ринок фінансових послуг за своєю природою являє складну, абстрактну макроекономічну систему, що складається з низки компонентів, які також є складно структурованими і відіграють важливу роль у функціонування національного господарства. Фактично дослідження впливу зазначеного ринку на розвиток національного господарства відбувається досить часто через пізнання особливостей розвитку його сегментів, які є окремими ринками фінансових послуг (кредитний, депозитний, інвестиційний і т.д.) та реалізації узагальнених висновків на основі отриманих даних. На наше переконання, такий підхід не завжди дає обґрунтовані та вичерпні результати.

Враховуючи, що ринок фінансових послуг є складною системою, варто припустити, що її вплив на розвиток економіки країни є також складним та багатозначним. Це припущення вже на сьогодні підтверджене низкою проведених досліджень у даній сфері. Окреслений ринок є частиною національної економічної системи і безпосередньо позитивно впливає на економіку країни при своєму розвитку. Проте, кількість ефектів, їх сутність та природа впливу на сьогодні залишаються не до кінця розкритими та обґрунтованими у науковій літературі, хоча їх ідентифікація та систематизація дозволили б поглибити рівень пізнання ринку фінансових послуг як окремого об'єкта дослідження і розширити вже сформовану теоретичну платформу його функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження теоретичних засад функціонування ринку фінансових послуг розглядаються на сьогодні у значній кількості наукових публікацій, що лише підтверджує актуальність вивчення окресленого ринку. До основних вчених, які є авторами зазначених робіт варто віднести Боброва Є.А., Вишивану Б.М., Войтенко О.М., Еш С.М., Захарченко К.В., Зиму О.Т., Коваленко Ю.М., Міщенко В.І., Науменкову С.В., Подзигун І., Юрія С.І., Юрчук Г.В., Ящук В.В.

Особливості впливу ринку фінансових послуг на розвиток різних економічних об'єктів знайшли своє відображення у наукових роботах Болдової А.А., Леонова С.В., Ковтун О.А. та ін. науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, у більшості випадків вчені акцентують увагу на дійсно важливій ролі ринку фінансових послуг у розвитку національної економіки,

розглядають декілька явних проявів позитивних ефектів від функціонування такого ринку і детально їх описують. В інших роботах фокусується увага на розвитку фінансового ринку, який ототожнюється з ринком фінансових послуг, та його ролі у функціонуванні національної економіки, аналізуються позитивні ефекти для розвитку економічних суб'єктів від діяльності такого ринку.

Мета статті. Метою статті є ідентифікація та систематизація основних ефектів від впливу ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки та опис їх природи.

Вклад основного матеріалу. Аналіз особливостей функціонування ринку фінансових послуг та його ролі у розвитку національної економіки і окремих її компонентів, дає підстави стверджувати про об'єктивність існування такого ринку у нашому суспільстві, що визначає його функціонування не залежно від бажання державних органів влади, або інших суб'єктів економічної системи. Така позиція вимагає формування заходів для розвитку ринку фінансових послуг, створення механізмів для їх впровадження, що є об'єктивно необхідним у сучасних ринкових умовах розвитку вітчизняної економіки. Ігнорування таких процесів призводить лише до виникнення фінансових криз та їх швидкого розповсюдження на всі сектори та галузі національного господарства. Саме зазначене зумовлює необхідність виваженого підходу до реформування ринку фінансових послуг, складовою чого є поглиблення теоретичної бази пізнання особливостей його функціонування та ролі у розвитку національної економіки.

Властивість ринку фінансових послуг впливати на розвиток національної економіки різними способами обумовлює також складність його регулювання, яке повинно здійснюватися державними органами влади. Наявність складної системи такого регулювання негативно впливає на діяльність фінансових установ і це не сприяє розвитку ринку фінансових послуг загалом. У іншому випадку надто ліберальний підхід дає більше свободи для функціонування фінансових посередників, але призводить до зловживання таким становищем і у підсумку формує передумови для виникнення кризових явищ і негативних наслідків для функціонування національного господарства. Саме тому створення дієвої системи державного регулювання за розвитком такого ринку вимагає зважених та обдуманих рішень з врахуванням їх стратегічного потенціалу до змін умов функціонування фінансових посередників.

Важливим для пізнання особливостей впливу ринку фінансових послуг на функціонування національної економіки є вибір наукового підходу для дослідження такого впливу, який може бути як позитивним, так і негативним. Саме це обумовлює необхідність дотримуватися принципу об'єктивності у проведенні відповідного аналізу та представлення його результатів. Вважаємо за доцільне частково у межах такого дослідження застосувати системний підхід до ідентифікації впливів між окресленими економічними об'єктами. Ринок фінансових послуг та національна економіка у межах статті розглядаються як складні системи, які взаємодіють між собою. Нами врахований той факт, що ринок фінансових послуг також є частиною національної економіки і, відповідно, у статті вплив такого ринку розглядається як зміна умов функціонування решти компонентів національного господарства, які не входять до складу ринку фінансових послуг.

З урахуванням застосування системного підходу у даному дослідженні ринок фінансових послуг розглядатимемо як сукупність споживачів та виробників фінансових послуг, що функціонують у межах єдиного економічного простору, їх взаємовідносин, які виникають з метою задоволення різних за своєю природою потреб у фінансових послугах, а їх взаємозв'язок пов'язаний з рухом фінансових ресурсів у межах такого простору, що частково супроводжується процесами перетворення тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів у кредитні та інвестиційні ресурси. Відповідно, національна економіка – система секторів та галузей, що функціонують в єдиному економічному просторі, який обмежений державними кордонами, та взаємодіють між собою.

Враховуючи сутнісні характеристики окреслених вище категорій, вплив ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки ідентифікуємо через систематизацію його впливів за такими ознаками:

1) впливи позитивного та негативного характеру, які продукує ринок фінансових послуг як самостійна система на розвиток національної економіки, що дозволить пізнати дуалістичність такого впливу та його неоднозначний характер;

2) впливи на розвиток окремих економічних суб'єктів, що лише дозволить підкреслити глибину та всезагальність потенціалу впливу ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки.

На рис. 1 наведена модель впливу окресленого ринку на розвиток національної економіки. У її межах підкреслено, що ринок фінансових послуг є складовою частиною національної економіки, яка може самостійно формувати передумови для розвитку національного господарства та окремих його компонентів.

Вплив зазначеного ринку, враховуючи історичні особливості його функціонування, об'єктивно може бути, як зазначалося вище, і позитивним, і негативним. Це лише підтверджує тезу про важливість створення сприятливих умов для подальшого його розвитку.

У цілому *позитивний вплив* ринку фінансових послуг, насамперед, обумовлений його здатністю сприяти формуванню кредитних та інвестиційних ресурсів у межах національної економіки, які сприяють її розвитку і стають тригером розвитку низки інших ключових економічних процесів, що у підсумку дозволяють національній економічній системі перейти на новий, якісний рівень свого функціонування. Така ситуація у підсумку позитивно знову впливає на розвиток самого ринку фінансових послуг, підвищує попит

на послуги фінансових посередників, обумовлює необхідність зростання їх кількості і т.д. Зазначене підтверджує, що таким чином окреслений ринок опосередковано закладає міцний фундамент власного функціонування при впровадженні ефективних механізмів забезпечення надання належної якості фінансових послуг своїм клієнтам.

Формуючи інвестиційну базу подальшого функціонування різних сфер та галузей національного господарства, ринок фінансових послуг стає невід'ємною частиною їх розвитку. Така тісна взаємодія частково визначає впливають особливості *негативного впливу* такого ринку. Це, насамперед, пов'язано з високою ймовірністю, як засвідчує ретроспекція розвитку такого ринку, виникнення криз у його межах, які у подальшому негативно впливають на розвиток реального сектору економіки. Всі аспекти негативного впливу ринку фінансових послуг витікають з його сильних позитивних сторін функціонування як економічної системи. Наприклад, формуючи значні обсяги інвестиційних та кредитних ресурсів, такий ринок сприяє розвитку економічних суб'єктів, проте, виникнення будь-якої неконтрольованої з боку держави та власників кризової ситуації у діяльності хоча б одного фінансового посередника, призводить до складних наслідків для решти подібних установ і загалом негативно впливає на ринок фінансових послуг, особливо якщо розглядати системно важливі фінансові установи. У результаті отримуємо швидке і досить раптове зниження обсягів кредитних, інвестиційних ресурсів, збільшення їх вартості, ускладнення умов отримання таких коштів. Все це одразу негативно впливає на функціонування тих суб'єктів, які раніше могли користуватися такими ресурсами.

Нематеріальність фінансової послуги є її особливою ознакою з позиції ідентифікації її теоретичного змісту. Проте саме така ознака у багатьох випадках робить фінансові послуги вкрай чутливими до кон'юнктурних змін на фінансових ринках багатьох країн, що хвилеподібно впливає на національні ринки кредитних та інвестиційних коштів. Якщо, наприклад, досліджувати функціонування суб'єкта господарювання, який випускає матеріальні товари, реалізує їх, то його банкрутство не може відбутися швидко, протягом місяця, якщо до цього не було на підприємстві глибоких кризових явищ. Такий суб'єкт може змінити ринки збуту, номенклатуру товарів, але для цього йому потрібний час. Кризові явища у межах таких підприємств також не виникають раптово, а, як правило, формуються протягом певного часу. У підприємств, що продукують фінансові послуги, все по-іншому. Вони розвиваються у динамічному швидкому оточенні, де обсяги та вартість капіталу можуть змінюватися кожного, особливо під тиском зовнішніх обставин. Такі установи можуть бути ліквідовані (оголошені кризовими або неплатоспроможними) швидко, всього за день, оскільки такі підприємства не володіють значними обсягами матеріальних об'єктів, тобто виробничими промисловими приміщеннями, об'єктами інфраструктури. Саме така особливість реалізації фінансових послуг обумовлює необхідність детального вивчення їх сутності та можливостей регулювання окресленої сфери.

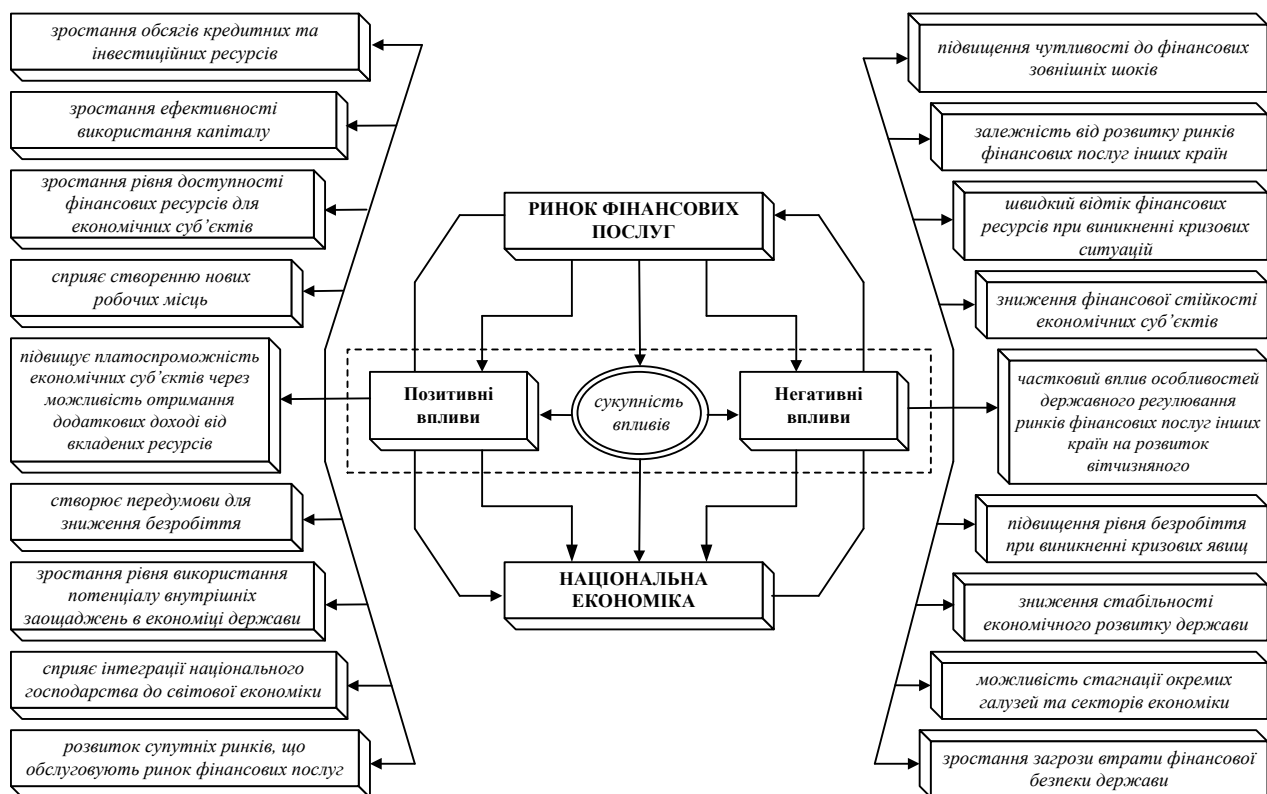

Рис. 1. Схема впливу РФП на НЕ

Джерело: складено автором з урахуванням інформації таких джерел [1–3; 5–7]

Зауважимо також, що у багатьох випадках негативний вплив окресленого ринку на розвиток національного господарства пов'язаний з дією неекономічних чинників, а політичних, які досить активно застосовуються власниками фінансових посередників для формування сприятливих передумов розвитку власних фінансових установ, не завжди дотримуючись норм діючого законодавства, що у підсумку формує несприятливий клімат для конкуренції з іншими фінансовими установами, і сприяє процесам деформує функціонування сегментів такого ринку.

Нематеріальність фінансової послуги є її особливою ознакою з позиції ідентифікації її теоретичного змісту. Проте саме така ознака у багатьох випадках робить фінансові послуги вкрай чутливими до кон'юнктурних змін на фінансових ринках багатьох країнах, що хвилеподібно впливає на національні ринки кредитних та інвестиційних коштів. Якщо, наприклад, досліджувати функціонування суб'єкта господарювання, який випускає матеріальні товари, реалізує їх, то його банкрутство не може відбутися швидко, протягом місяця, якщо до цього не було на підприємстві глибоких кризових явищ. Такий суб'єкт може змінити ринки збуту, номенклатуру товарів, але для цього йому потрібний час. Кризові явища у межах таких підприємств також не виникають раптово, а, як правило, формуються протягом певного часу. У підприємств, що продукують фінансові послуги, все по-іншому. Вони розвиваються у динамічному швидкому оточенні, де обсяги та вартість капіталу можуть змінюватися кожного, особливо під тиском зовнішніх обставин. Такі установи можуть бути ліквідовані (оголошені кризовими або неплатоспроможними) швидко, всього за день, оскільки такі підприємства не володіють значними обсягами матеріальних об'єктів, тобто виробничими промисловими приміщеннями, об'єктами інфраструктури. Саме така особливість реалізації фінансових послуг обумовлює необхідність детального вивчення їх сутності та можливостей регулювання окресленої сфери.

Зауважимо також, що у багатьох випадках негативний вплив окресленого ринку на розвиток національного господарства пов'язаний з дією неекономічних чинників, а політичних, які досить активно застосовуються власниками фінансових посередників для формування сприятливих передумов розвитку власних фінансових установ, не завжди дотримуючись норм діючого законодавства, що у підсумку формує несприятливий клімат для конкуренції з іншими фінансовими установами, і сприяє процесам деформує функціонування сегментів такого ринку.

Вплив ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки детальніше можна розглянути через ідентифікацію проявів такого впливу на функціонування різних за своєю природою економічних суб'єктів. На рис. 2 наведено узагальнюючу модель наслідків окресленого впливу. Принципово у межах даного аналізу не акцентовано увагу на розгляді самих фінансових посередників, які також є суб'єктами господарювання.

Ринок фінансових послуг сприяє наповненню економіки доступними фінансовими ресурсами, підвищує трансформаційні процеси щодо зміни їх природи з вільних, тимчасово непотрібних коштів у кредитні та інвестиційні. Позитивні аспекти таких процесів відчують всі економічні суб'єкти. Домогосподарства мають можливість збільшити власні доходи через отримання відсотків за користування їх коштами, отримати доступні кредитні кошти на купівлі товарів першої необхідності, придбання у довгостроковій перспективі власного житла та авто. Все це підвищує рівень якості життя громадян і, відповідно, запускає інші економічні процеси, необхідні для досягнення такого рівня.

Суб'єкти господарювання при ефективному розвитку ринку фінансових послуг отримують можливість залучення додаткових фінансових ресурсів для модернізації виробництва, оновлення його матеріальної бази, підвищення рівня якості продукції, розширення ринків збуту і т.д. Доступний фінансовий капітал стає для суб'єктів господарювання основою реалізації їх виробничого та фінансового потенціалу, збільшує вартість акцій таких компаній, що сприяє нарощенню багатства нації. Особливо доступні фінансові ресурси позитивно впливають на розвиток дрібних та невеликих підприємств, які є більш мобільними та сприяють максимальному задоволенню потреб інших економічних суб'єктів. Також вагомою рисою впливу ринку фінансових послуг на розвиток суб'єктів господарювання є його можливість досить швидко задовольняти попит на фінансові ресурси.

Держава як окремий економічний суб'єкт отримує від функціонування ринку фінансових послуг значну кількість позитивів. Насамперед, це передача частини функцій суб'єктам такого ринку, до числа яких можна віднести розрахункові послуги, виплати пенсій, стипендій та інших соціальних гарантій. На ці потреби держава не витрачає власних коштів. Ринок фінансових послуг сприяє залученню державою фінансових ресурсів через випуск облігацій, депозитних сертифікатів тощо. Це дозволяє поповнювати державний бюджет необхідними коштами, знижувати залежність від зовнішніх кредиторів. Також зазначена ситуація полегшує виплату відсотків за раніше випущеними цінними паперами через емісію нових, які будуть куплені іншими кредиторами, оскільки їх чисельність є значною. Досить низький рівень гнучкості спостерігаємо, коли кредиторами виступають всього декілька фізичних або юридичних осіб.

Значну роль ринок фінансових послуг відіграє у підвищенні забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави, що є особливо актуальним в умовах сучасності. У цьому аспекті такий ринок має потужний потенціал. Розглянемо окреслений аспект більш детально.

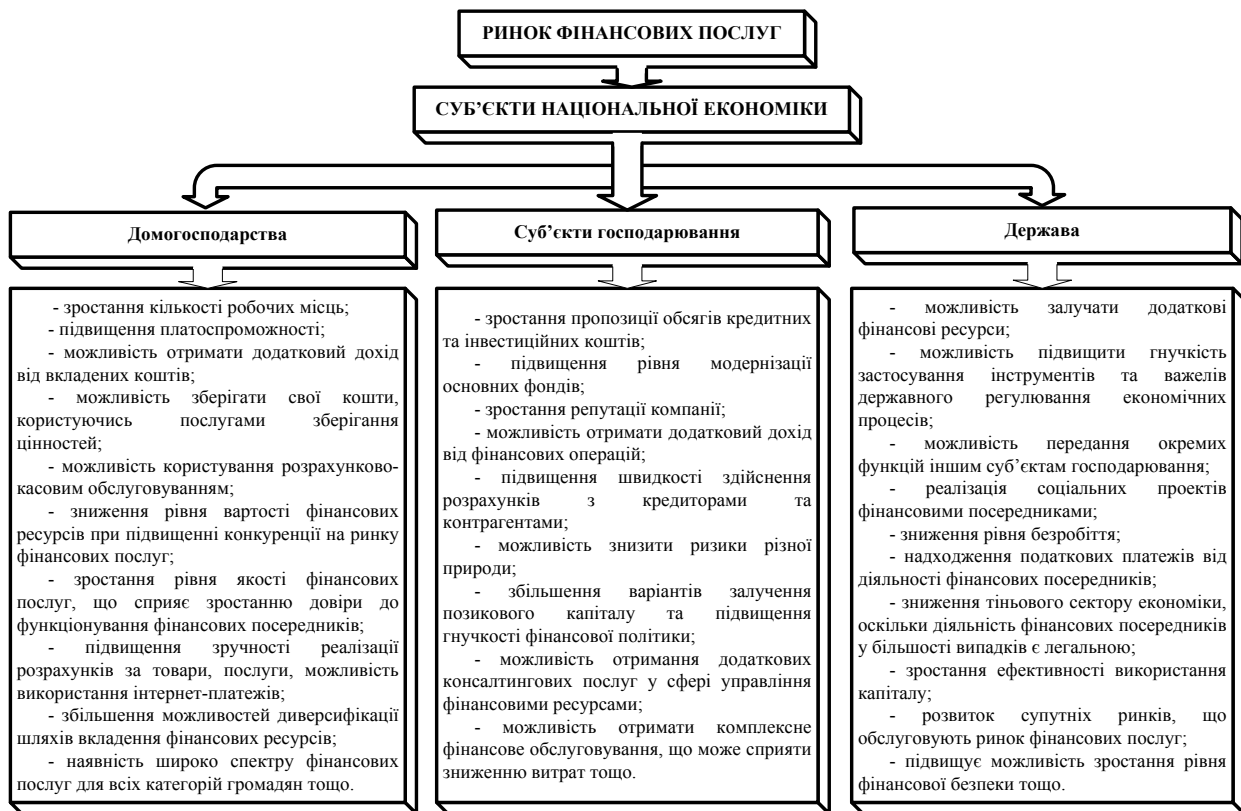

Рис. 2. Вплив ринку фінансових послуг на розвиток економічних суб'єктів у межах системи національного господарства
Джерело: складено автором

Особливого значення у глобальному світі на сьогодні набувають питання забезпечення фінансової безпеки держави як окремого напрямку економічної компоненти національної безпеки країни. Динамічний розвиток міжнародного фінансового ринку призводить до процесів консолідації, взаємодії та взаємозв'язку між різними державами, територіями та підприємствами з урахуванням як позитивних так і негативних тенденцій таких дій. Однак, на сьогодні стає очевидним, що означені процеси є настільки глобальними, що жодній країні, яка розвивається на засадах ринкової економіки, демократичних цінностей, неможливо знаходитися осторонь від них. У такому стрімкому розвитку світових економічних тенденцій, яким не завжди притаманні виключно позитивні явища та риси, досить легко втратити важливі позиції у сфері забезпечення національної безпеки держави. При тривалому неефективному державному управлінні економікою можна опинитися у залежності від постійного надходження фінансових ресурсів із зовнішніх ринків від іноземних інвесторів, міжнародних організацій, інших країн. При цьому держава поступово втрачає елементи самостійності та фінансової незалежності, оскільки виникає дисбаланс фінансових ресурсів: власні надходження не забезпечують фінансування базових потреб країни. Питання підвищення рівня фінансової безпеки держави є вкрай важливими з позицій функціонування країни загалом та її стабільного і динамічного розвитку [4, с. 25-26].

Фінансова безпека держави – важлива складова її економічної безпеки, такий стан існування держави, за якого можливим є забезпечення достатніми обсягами фінансових ресурсів її стабільного розвитку у довгостроковій перспективі, задоволення першочергових фінансових потреб та сприяння формуванню передумов для ефективного розвитку національної економіки [4, с. 33-34]. За своєю природою фінансова безпека держави як окрема система є досить складноструктурованою і можна ідентифікувати вплив ринку фінансових послуг на кожний із її компонентів. Проте, логічно припустити, що найбільший вплив зазначений ринок буде здійснювати на забезпечення належного рівня тих видів безпеки, що безпосередньо пов'язані з діяльністю фінансових посередників (рис. 3).

Ринок фінансових послуг як цілісний об'єкт дослідження може здійснювати свій вплив на формування належного рівня фінансової безпеки виключно через створення передумов для розвитку фінансових установ, що на ньому працюють, функціонування яких частково і забезпечує належні умови зміцнення такого виду безпеки. Саме тому, формуючи заходи щодо підвищення прозорості їх функціонування, підвищення ефективності їх діяльності, державні органи влади сприяють створенню різнобічних передумов не лише для активізації діяльності фінансових посередників, але і таким чином формують сприятливі чинники забезпечення фінансової, а, як наслідок, і економічної безпеки країни. Зазначене дає підстави стверджувати про високий рівень важливості ринку фінансових послуг країни, його виняткову роль у забезпеченні економічної безпеки країни і стабільного її розвитку. Це вимагає підвищення

уваги державних органів влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг до розуміння принциповості розвитку окресленого ринку, розробки заходів щодо їх активізації та їх імплементації до загальної концепції забезпечення економічної безпеки держави.

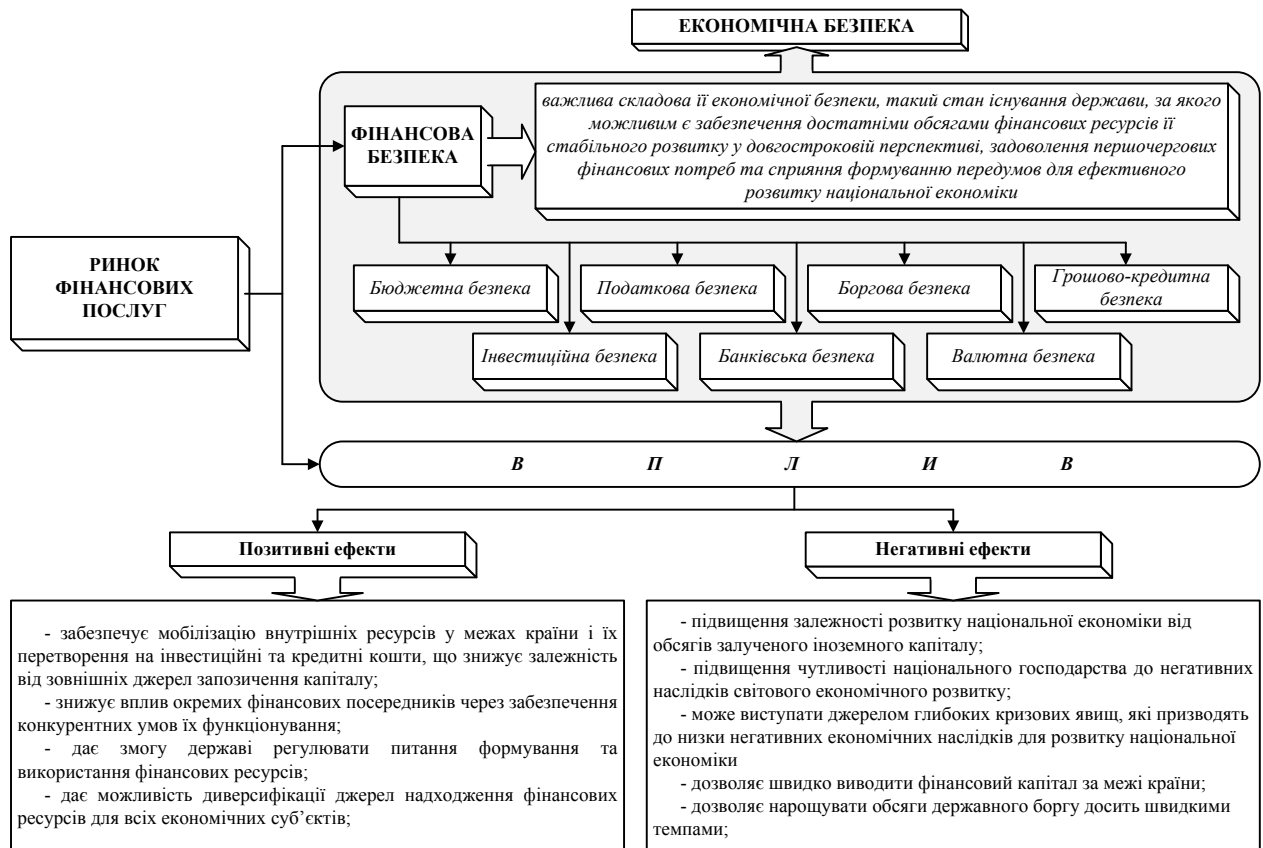

Рис. 3. Вплив ринку фінансових послуг на забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави
Джерело: складено автором

Саме тому зміцнення функціонування фінансових посередників, відкритість їх діяльності, виведення кризових фінансових установ повинно стати частиною процесу реформування окресленого ринку. Враховуючи світову ситуацію на ринках фінансових послуг, зважаючи на наслідки світової фінансово-економічної кризи 2008 року, її наслідки та заходи щодо їх нівелювання, стає зрозумілим, що реформування національного ринку фінансових послуг стає об'єктивно необхідною умовою подальшого розвитку національної економіки.

Забезпечення цілеспрямованої програми модернізації такого ринку, підвищення ефективності функціонування його інституціональної компоненти, є необхідним, якщо бажаємо отримувати виключно позитивні впливи такого ринку та функціонування всього національного господарства. Свідома бездіяльність та постійна боротьба з наслідками кризових ситуацій на цьому ринку лише поглиблюють прояви його негативного впливу на розвиток всього суспільства.

Висновки. Отже, у межах статті розглянуто особливості впливу ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки. Зазначений ринок запропоновано розглядати як окрему систему і розуміти його сутність наступним чином: сукупність споживачів та виробників фінансових послуг, що функціонують у межах єдиного економічного простору, їх взаємовідносин, які виникають з метою задоволення різних за своєю природою потреб у фінансових послугах, а їх взаємозв'язок пов'язаний з рухом фінансових ресурсів у межах такого простору, що частково супроводжується процесами перетворення тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів у кредитні та інвестиційні ресурси. Відповідно, національна економіка – система секторів та галузей, що функціонують в єдиному економічному просторі, який обмежений державними кордонами, та взаємодіють між собою. Національну економіку розглянуто як систему секторів та галузей, що функціонують в єдиному економічному просторі, який обмежений державними кордонами.

Вплив ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки запропоновано визначати через систематизацію його впливів за такими ознаками:

1) впливи позитивного та негативного характеру, які в цілому продукує ринок фінансових послуг як самостійна система на розвиток національної економіки, що дало можливість пізнати дуалістичність такого впливу та його неоднозначний характер;

2) впливи на розвиток окремих економічних суб'єктів, що дозволило підкреслити глибину та всезагальність потенціалу впливу ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки.

Також у статті досліджено роль ринку фінансових послуг у забезпеченні належного рівня фінансової безпеки держави, яку запропоновано розглядати як важливу складову економічної безпеки, такий стан існування держави, за якого можливим є забезпечення достатніми обсягами фінансових ресурсів її стабільного розвитку у довгостроковій перспективі, задоволення першочергових фінансових потреб та сприяння формуванню передумов для ефективного розвитку національної економіки. Обґрунтовано важливість зазначеного ринку у такому процесі, описано особливості його позитивного та негативного впливу на фінансову безпеку держави.

Література

1. Болдова А.А. Інтеграція ринку фінансових послуг у глобалізоване світове середовище / А.А. Болдова, К.М. Бреус, Л.О. Вітренко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 2. – С. 6–13.
2. Вишивана Б.М. Роль ринку фінансових послуг у розвитку національної економіки / Б.М. Вишивана, О.В. Остафіль // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2009. – Випуск 5. – С. 192–196.
3. Дмитрієва О.А. Сфера фінансових послуг в економіці України: організаційні засади державного регулювання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 „Економіка та управління національним господарством” / О.А. Дмитрієва. – Київ, 2008. – 20 с.
4. Дубина М.В. Вплив системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки / М.В. Дубина, Г.В. Кравчук // Актуальні Проблеми Економіки : науковий економічний журнал. – К. : ВНЗ «Національна академія управління», 2012. – № 5 (131). – С. 108–114.
5. Дубина М.В. Концептуальні засади дослідження ролі довіри у забезпеченні фінансової безпеки держави / М.В. Дубина // Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки : колективна монографія ; під заг. ред. С.М. Шкарлета. – Ніжин : ФОП Лук'яненко В.В. ТВК „Орхідея”, 2015. – С. 25–65.
6. Ковтун О.А. Проблеми періодизації трансформації фінансової поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг України / О.А. Ковтун // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 274–281.
7. Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи: методологія формування та використання : дис. ... доктора екон. наук : 08.00.08 / Леонов Сергій Вячеславович. – Суми, 2009. – 451 с.

References

1. Boldova A.A. (2013). Intehratsiia rynku finansovykh posluh u hlobalizovane svitove sere dovyshe [Financial market integration in the globalized world environment]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific works the National University of the State Tax Service of Ukraine, no. 2, pp. 6-13 (in Ukrainian).
2. Vyshyvana B.M. (2009). Rol rynku finansovykh posluh u rozvytku natsionalnoi ekonomiky [The role of the financial services market in the development of the national economy]. Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems of economic development of the region, no. 5, pp. 192-196 (in Ukrainian).
3. Dmytriieva O.A. (2008). Sfera finansovykh posluh v ekonomitsi Ukrainy: orhanizatsiini zasady derzhavnoho rehuliu vanna [Financial services in Ukraine's economy: organizational principles of state regulation]. Extended abstract of PhD thesis. Kyiv (in Ukrainian).
4. Dubyna M.V. (2012). Vplyv systemy parabankivskykh poserednykiv na rozvytok natsionalnoi ekonomiky [The impact of non-banks intermediaries on the national economy development]. Aktualni Problemy Ekonomiky – Actual Problems of Economics, no. 5 (131), pp. 108-114 (in Ukrainian).
5. Dubyna M.V. (2015). Kontseptualni zasady doslidzhennia roli doviry u zabezpechenni finansovoi bezpeky derzhavy [Conceptual bases of research the role of trust in ensuring of the state financial security]. Kontseptualni zasady formuvannia finansovo-ekonomichnoi bezpeky – Conceptual bases of the financial and economic security formation: Nizhyn: „Orchid”, 2015, pp. 25-65 (in Ukrainian).
6. Kovtun O.A. (2013). Problemy periodyzatsii transformatsii finansovoi povedinky domohospodarstv na rynku finansovykh posluh Ukrainy [Problems of periodization of transformation of the financial behavior of households in financial services Ukraine]. Problemy ekonomiky – Problems of Economics, no. 3, pp. 274-281 (in Ukrainian).
7. Leonov S.V. (2009). Investytsiinyi potentsial bankivskoi systemy: metodolohiia formuvannia ta vykorystannia [he investment potential of the banking system: methodology development and use]. Extended abstract of Doctor's thesis. Sumy: SumSU (in Ukrainian).

Рецензія/Peer review : 29.10.2017

Надрукована/Printed : 18.12.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Ільчук В. П.